

Samen zorgen in de buurt: hoe kunnen partners en HAN werken aan toekomstbestendige wijken?

Zorg en ondersteuning vinden meer en meer in iemands eigen leefomgeving plaats. Professionals in Zorg en Welzijn stemmen hun werk daardoor steeds vaker in lokale netwerken af, met formele en informele verzorgers. Maar hoe orkestreer je die samenwerking? En hoe zorgen we dat de uitkomst impact heeft en duurzaam is?

Die vraag stond centraal tijdens het partnerevent *Samen zorgen in de buurt* op 17 juni. Een gemengd gezelschap van professionals, beleidsmakers, ondernemers en onderzoekers uit de domeinen Wonen, Welzijn en Zorg kwam bij elkaar met één gemeenschappelijk doel: samen werken aan sterke buurten, veerkrachtige netwerken en toegankelijke zorg dicht bij huis. Door informele en formele netwerken slimmer met elkaar te verbinden, willen we eerlijke kansen creëren op een gezond leven voor iedereen.

Tijdens het partnerevent werd goed zichtbaar hoe breed en intensief de samenwerking inmiddels is. Want de omslag naar toekomstbestendige zorg- en leefomgevingen vraagt meer dan alleen goede intenties. We hebben duurzame, domeinoverstijgende samenwerkingen nodig, die blijven leren en zich richten op de uitdagingen waar we met z'n allen voor staan. Alle programma's waar we aan werken, helpen om zorg te organiseren in de leefomgeving van mensen. Daarmee dragen we bij aan het verkleinen van sociaaleconomische gezondheidsverschillen.

Waarom dit event? – De urgentie is groot

De bevolking vergrijsst, de druk op zorg en welzijn stijgt, en de verschillen in gezondheid en bestaanszekerheid tussen arm en rijk worden steeds groter. Tegelijk kampen de sectoren met personeelstekorten en stijgende druk op voorzieningen. Als we niets doen, zijn vooral kwetsbare mensen hier uiteindelijk de dupe van. De noodzaak om zorg anders te organiseren - menselijker, slimmer, meer lokaal - is overal voelbaar. Inwoners moeten vaker langer zelfstandig blijven wonen, met passende ondersteuning in hun eigen wijk. Maar dat lukt alleen als welzijns- en zorgprofessionals en informele netwerken - van familie tot buurtnetwerk - effectief samenwerken.

Het partnerevent bood een uitgelezen kans voor deelnemers om elkaar te inspireren en van elkaar te leren: hoe kunnen we zorg en ondersteuning slim organiseren, in én met de leefomgeving van burgers? Vanuit regionale samenwerkingen werken de Centres of Expertise [*Bestendige Zorg en Krachtige Kernen*](#) met hun partners samen aan thema's als:

- Gezondheidsbevorderende leefomgeving;
- Toegankelijke informatie en voorzieningen;
- Digitale zorginnovaties;
- Samenwerking tussen formele en informele zorgverleners.

Alle programma's dragen op hun eigen manier bij aan het bouwen van veerkrachtige gemeenschappen, waarin mensen langer zelfstandig en gezond kunnen leven.

De programma's in de spotlight: "10 + 1" gesprekstafels

Aan tien tafels bespraken deelnemers voorbeelden van regionale samenwerkingen waarin de leefomgeving ook een leeromgeving is. De vraag was telkens: waar staan we nu en wat kunnen we van elkaar leren? De elfde tafel stond open voor nieuwe ideeën en initiatieven.

Wat alle programma's verbindt, is de overtuiging dat verandering begint bij samenwerking en kennisontwikkeling. Échte impact ontstaat niet in beleidsstukken maar in buurthuizen, keukentafels en leerpleinen. Samen zorgen in de buurt is dus niet zomaar een slogan. Het is een manier van werken - van samen leven. Die filosofie staat centraal in onze programma's.

Neem bijvoorbeeld het programma *Technologie: Van Idee naar Brede Inzet*, dat technologie inzet om kwetsbare inwoners in hun zelfstandigheid te ondersteunen. Mooi voorbeeld is de *Sensitieve Virtuele Assistent* (SEVA), die mensen wegwijs maakt in het zorglandschap.

"Om technologie echt toegankelijk te maken voor kwetsbare inwoners, moeten we het samen ontwikkelen: mét cliënten, professionals en onderzoekers. SEVA laat zien dat dat kan," vertelt lector Lilian Beijer.

Een vergelijkbaar vertrekpunt zien we terug in het programma *Prehabilitatie en Revalidatie*.

Daar draait het om de kracht van voorbereiding: hoe kunnen we patiënten vóór een operatie fysiek en mentaal fitter maken? En om goede ondersteuning daarna. "We beginnen al vóór de operatie met beweging, voeding en leefstijl," aldus projectleider Joost Seeger. "En dat start niet in het ziekenhuis, maar in de wijk." Zo zorgen we daarna voor een warme, passende terugkeer naar huis, ondersteund door wijknetwerken.

In datzelfde kader past ook *2SHIFT*, dat krachtige gemeenschappen ondersteunt om mensen een sterker gevoel van welzijn te geven. Projecten zoals *Welzijn op Recept* stimuleren een gezonde leefstijl en maken voorzieningen toegankelijker. "We willen af van het idee dat mensen met een lage sociaaleconomische status zelf wel even hun leefstijl aanpassen.

Gezonde keuzes vragen om een gezonde gemeenschap," benadrukt Pijke den Ambtman, projectleider. Specifieke aandacht was er tijdens het partnerevent voor het activeren van bewonersinitiatieven, het winnen van vertrouwen bij sleutelpersonen en het overwinnen van schaamte, die het stellen van hulpvragen belemmert.

Belangrijk succesfactor is daarnaast het zichtbaar maken van wat wél werkt in wijkgerichte aanpakken. Methodes zoals *positive inquiry* en *social transformation by occupation* werden besproken als positieve en krachtige manieren om verandering te stimuleren. Ook bestond de roep om flexibeler onderwijs in de vorm van langlopende projectlijnen, waarmee een betere aansluiting op praktijk en maatschappelijke opgaven ontstaat. Tevens werd benadrukt dat de professional meer dan ooit een verbinder, facilitator en netwerker moet zijn in plaats van enkel uitvoerder. Casussen zoals zorgcoöperaties, kloostertuinen en voorzorgcirkels dienden als concrete illustraties van hoe deze transitie in de praktijk vorm krijgt. De noodzaak om kwaliteit en continuïteit in hybride leeromgevingen te waarborgen, met een duidelijke rol voor docenten en consortiumpartners, werd nadrukkelijk benoemd. Tot slot werd de ambitie onderstreept om de regionale dekking van het kennisnetwerk verder uit te bouwen en duurzaam te verankeren.

De Regio Deal Arnhem-Nijmegen betreft eveneens inwoners actief bij wijk- en dorpsgericht werken. De HAN faciliteert samen met Spectrum een leerkring waarin gemeenten, bewoners en maatschappelijke organisaties experimenteren met nieuwe aanpakken om de leefbaarheid te verbeteren.

De gesprekstafel Impact ondernemen ging over het belang van ondernemerschap bij het vormgeven en bestendigen van impact initiatieven. Het succes van het slagen van een inwonerinitiatief valt of staat daar vaak bij.

We zien steeds meer initiatieven vanuit de gemeenschap ontstaan, die bijdragen aan de leefbaarheid van de wijk. Deze worden getrokken door een initiatiefnemer (impact-ondernemer) met de community als hulp: overheid, onderwijs, bedrijfsleven en burgers. Bart Doorneweert (onderzoeker Kansrijk Ondernemen): “we zien dat deze impact- ondernemers hulp kunnen gebruiken bij het sturen op mijlpalen van idee naar realisatie. We hebben een viertal types van initiatieven gezien: parel, worstel, gestaakt en model elders. Het onderzoek maakt inzichtelijk tegen welke problemen de initiatiefnemers aanlopen, zoals geen (sterk) bestuur, anti-profit mindset en kartrekkersangst. Onderwerpen die het succes van het initiatief kunnen maken of breken.”

In deze aftrap herkenden de deelnemers zich direct, wat voorbeelden opriep van initiatieven waarin de kennis en hulp van impact ondernemerschap gevraagd wordt.

De welzijnsorganisatie Perspectief uit Beuningen staat voor de uitdaging om het lokale theater echt onderdeel te laten worden van de wijk. “Nu staat het theater grotendeels leeg en kost het geld. Hoe zorgen we ervoor dat we met de talenten van inwoners tot een bloeiend theater kunnen komen en hoe doe je dat met inwoners?”

In het nieuwe wooncomplex Living-Inn in Nijmegen-Noord zorgen bewoners voor elkaar. In dit complex participeren naast zorgaanbieders ook diverse mkb-ondernemers. “Hoe zorgen we ervoor dat deze ondernemers ook de attitude ontwikkelen om met bewoners samen te werken en bijdragen aan de community gedachte?”

Buur Brakkenstein is de gastvrije huiskamer van de wijk Brakkenstein in Nijmegen.

Een initiatief dat gedragen wordt door vrijwilligers, ouderen en de horeca. Een kansrijke plek als leerbedrijf voor inclusief onderwijs en werk. Maar ook een plek om informatie toegankelijk te maken voor de wijk over wat er allemaal te beleven is en waar je terecht kunt met je vragen.

“We hebben meer vragen dan capaciteit. Dat is wel een uitdaging”.

Iedereen ziet de kansen van Impact Ondernemen, dit illustreerde zich doordat iedereen na afloop meteen foto's maakte van de posters.

Voor mensen in kwetsbare posities ontwikkelt Werkplaats Sociaal Domein nieuwe aanpakken om mensen mee te laten doen in de samenleving. “De Werkplaats werkt aan sociale kwaliteit aan de hand van concrete vraagstukken uit het werkveld, zoals eenzaamheid, armoede en hoe jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt hun weg in de samenleving kunnen vinden”, zegt lector Lisbeth Verharen. Hier komen producten uit voort die toegankelijk en bruikbaar zijn voor de inwoners. Een mooi voorbeeld van een project is: hoe leer je jongeren omgaan met zakgeld als er in het gezin geen geld beschikbaar is? “Omgaan met geld voor jongeren is een onderschat probleem. Dit is een heel belangrijk project met het oog op later; het versterkt de financiële vaardigheden van kwetsbare jongeren in armoede.” De energie zit vaak op concrete vraagstukken, maar de Werkplaats kijkt ook op een overstijgend niveau naar sociale kwaliteit om zo zicht te krijgen op wat er nodig is om iedereen tot zijn recht te laten komen in de samenleving.

Het Nationaal Programma Arnhem-Oost is een langdurig initiatief in een van de twintig stedelijke focusgebieden, waarin Nederland wil investeren om het een veilige en stimulerende omgeving voor kinderen te laten zijn. Met perspectief op werk en inkomen, kwalitatief goede en duurzame woningen in gezonde en veilige buurten. Aan de gesprekstafel kwam naar voren dat de problemen in de wijken vragen om ‘ongelijk investeren’, juist voor mensen die al vaak buiten de boot vallen. Ongelijk investeren is lastig met een uniform systeem dat gebaseerd is op een gemene deler. Dit creëert patronen die doorbroken moeten worden.

Vragen die naar voren kwamen: Hoe doen we dat en welke consequenties heeft ongelijk investeren? Hoe maak je gesprek tussen ‘zij’ en ‘wij’ mogelijk, zodat de acceptatie van ongelijk investeren groter wordt? Hoe voer je participerend onderzoek op een ethische manier uit wanneer de buitenpraktijk de binnenpraktijk bekijkt? Hoe laten we werkgevers investeren in inclusieve arbeidsplaatsen? Zijn we voldoende op de hoogte van elkaars initiatieven?

En wat doet de HAN voor haar studenten in armoede, in lage sociaaleconomische positie en met schulden? “We hebben op deze onderwerpen echt een verandering in bewustwording nodig”, aldus Judith Hovius.

Ook in de geestelijke gezondheidszorg wordt gezocht naar nieuwe verbindingen, zoals binnen de Samenwerkplaats Sluitende Aanpak GGZ/Sociaal Domein. Hier wordt gewerkt aan betere afstemming tussen ggz en wijkteams, zodat mensen met een psychische kwetsbaarheid niet langer verdwalen in systemen. “Mensen met een psychische kwetsbaarheid vallen al gauw tussen wal en schip. Door zorg en sociaal domein te verbinden en integraal te organiseren, komen we écht dichterbij,” zegt Karin Bongers van de HAN.

Marc Horsten, Regiomakelaar bij het CoE stelt: “Regionetwerken rondom Nijmegen en Arnhem zijn erbij gebaat om aansluiting te zoeken met de arbeidsregio. Partners in Wonen, Welzijn en Zorg kunnen daarbij aansluiten op de regioagenda. Samen komen, samen leren en samenwerken aan een krachtige regio. Pas als dit proces op stoom komt, kunnen andere bestuurlijke netwerken aansluiten zoals IZA/GALA en het HAN-aanbod van Leven Lang Ontwikkelen (post HBO).” Goed voorbeeld van een methode om inwoners centraal te stellen bij het vinden van oplossingen voor hun hulpvragen is *Samenwerkwijze* uit Ruwaard, gemeente Oss, geeft Marc aan. De resultaten van de methode is een domeinoverstijgend team van professionals en vrijwilligers die samen één aanspreekpunt vormen voor inwoners, en die hun vragen daadkrachtig oppakken. “De ‘tips en tricks’ uit dit soort praktijken zouden we beter kunnen benutten in andere regio’s. Tijdens het event is afgesproken dat we dit gaan onderzoeken.” De arbeidsregio Noord-Limburg heeft al gevraagd of de workshop van het bestuursevent in september kan dienen als inspiratie voor de bestuurders van dit leernetwerk.

De elfde tafel was, zoals gezegd, het decor van initiatieven, die niet aan andere tafels aan bod kwamen. De bestuurder van een ouderenwelzijnsorganisatie in Arnhem bracht in: hoe geven we vorm aan welzijn voor ouderen met een migratieachtergrond die te maken krijgen met cognitieve achteruitgang? Ze zijn gestart met groepsbegeleiding/dagbesteding voor dementerende en cognitief achteruitgaande ouderen van Chinese herkomst. Ouderen met een migratieachtergrond en cognitieve achteruitgang hebben een sterke behoefte aan herkenning in mensen van dezelfde etniciteit en cultuur; waarden, tradities, activiteiten, muziek en eten. De welzijnsorganisatie vindt het belangrijk dat er verbinding blijft met de buurt waar deze ouderen leven (zorgzame buurt) en met de (zorg)organisaties die daar voor hen actief zijn. Dat gebeurt door taallessen aan te bieden of burens te helpen.

Een goede vorm van groepsbegeleiding, die gebruik maakt van de *Asset-Based Community Development* (ABCD)-methode, loopt nu op vier locaties. De wens is een blauwdruk te vormen voor groepen met andere etniciteit, zoals ouderen met een Afghaanse of Syrische achtergrond. Dit speelt op meerdere plekken in de regio. Najaar ‘25 komen we bij elkaar om te kijken waar behoeftes liggen en welke vervolgstappen gewenst zijn.

Om al deze inspanningen te evalueren kan men gebruik maken van het programma *Lerend Monitoren op Impact*. Aan de gesprekstafel werd deze evaluatiemethode verkend met interne en externe partners. Monitoring is vaak gericht op het volgen van indicatoren en uitkomsten: denk aan cijfers over bereik, deelname, tevredenheid of gezondheidseffecten. Maar cijfers zeggen niet alles. Ook verhalen en ervaringen doen ertoe. Samen bieden ze inzicht in waarom iets (niet) werkt, voor wie, en onder welke omstandigheden. In veel praktijken lijkt de behoefte te groeien aan deze manier van leren. Hans Kerstens, onderzoeker bij de HAN: “Echt impact maken vraagt om doorlopend reflecteren en bijstellen.” Het is een cyclisch, interactief proces waarin betrokkenen - zoals professionals, beleidsmakers en inwoners in dialoog reflecteren, waarbij we kijken naar de verschillende perspectieven van stakeholders. Deelnemers aan de gesprekstafel gaven aan dat ze sectoroverstijgend van elkaar zouden willen leren.

Centres of Expertise: motor voor vernieuwing

Of het nu gaat om sociale verbinding of gezondheid, de sleutel ligt in lokale netwerken van bewoners, professionals, beleidsmakers én studenten. Samen met de partners in hun netwerk spelen de Centres of Expertise *Bestendige Zorg* en *Krachtige Kernen* een belangrijke rol in maatschappelijke verandering. Als publiek-private samenwerkingsverbanden brengen ze mensen, kennis en innovatieve oplossingen voor complexe vraagstukken samen.

De twee CoE's laten daarbij hun unieke krachten samensmelten: terwijl Bestendige Zorg vertrekt vanuit de (zorg)vraag van de individuele inwoner, werkt Krachtige Kernen juist vanuit de gemeenschap waar wonen, zorg, welzijn, sport, cultuur en onderwijs samenkomen.

De regio fungeert als leeromgeving - de 'campus' - waarin studenten, onderzoekers, docenten en praktijkpartners samen leren en innoveren. In deze zogenoemde 'innovatiehubs' en 'labs' wordt praktijkgericht onderzoek gekoppeld aan onderwijs en werkveld.

Een cruciale rol van de CoE's is onder meer die van bruggenbouwer. Mede hierdoor worden de programma's gedragen door onderwijsinstellingen, zorgorganisaties, gemeenten, woningcorporaties, welzijnspartijen en burgerinitiatieven. Dit biedt voordelen op meerdere fronten:

- Gedeelde maatschappelijke opgaven: de CoE's zorgen dat partijen samenwerken aan een gemeenschappelijk doel met directe maatschappelijke meerwaarde;
- Kennis en innovatie: via de HAN hebben partners toegang tot lectoraten, studenten en praktische onderzoeksresultaten;
- Financieringsmogelijkheden: dankzij gezamenlijke subsidieaanvragen en cofinanciering uit het werkveld ontstaat structurele continuïteit;
- Lerend monitoren: projecten worden niet alleen geëvalueerd, maar ook onderweg bijgestuurd op basis van wat werkt – een aanpak die zorgt voor duurzame impact.

De CoE's zijn verbonden aan landelijke agenda's zoals het Integraal Zorgakkoord (IZA), Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), WOZO en de Human Capital Agenda Zorg.

De aanpak van de CoE's sluiten verder naadloos aan op de strategische agenda van de HAN: bijdragen aan een slimme, schone en sociale wereld. Dit doet de HAN vanuit drie zwaartepunten: Smart Region (Slim), Sustainable Energy & Environment (Schoon) en Fair Health (Sociaal). De CoE's Bestendige Zorg en Krachtige Kernen opereren vanuit met name dit laatste zwaartepunt.

Uitnodiging aan de regio

Het event *Samen zorgen in de buurt* was méér dan een tussenmoment in de ontwikkeling van de CoE's. Het was een uitnodiging aan beleidsmakers, ondernemers en initiatiefnemers: doe mee, denk mee, bouw mee. Zoals vice-voorzitter van het College van Bestuur Yvonne de Haan in haar toespraak benadrukte: “De maatschappelijke uitdagingen zijn groot, maar we kunnen het aan als we het samen doen. De HAN is er klaar voor om als verbindende kracht op te treden. De inzet van studenten is daarbij cruciaal: zij brengen frisse inzichten en worden zélf gevormd tot de professionals die de samenleving van morgen nodig heeft. Onderwijs als motor van maatschappelijke verandering.”

De inspanningen van de CoE's Bestendige Zorg en Krachtige Kernen en hun partners laten zien dat samenwerken loont. Dat kennis, onderwijs en praktijk samen meer zijn dan de som der delen. En dat structurele verandering mogelijk is – als die geworteld is in de regio, gevoed door data en ervaring, en gedragen door mensen die willen leren en vernieuwen.

Was u er niet bij op 17 juni, maar hebt u wat in te brengen? Geen probleem: het partnerevent gold als informele kick-off van een intensieve samenwerking waarin we voortdurend nieuwe partners uitnodigen. Heeft u een maatschappelijk vraagstuk in uw wijk, organisatie of regio? Wilt u toegang tot actuele kennis en tegelijkertijd bijdragen aan maatschappelijke opgaven? Of wilt u misschien zelfs een nieuw initiatief starten?

Neem dan contact op met Wendy Kemper (wendy.kemper@han.nl) of Jonathan van Deutekom (j.vandeutekom@han.nl)